

10 saveta kako motivisati dete za učenje

Interesantan tekst profesorke psihologije *Tanje Dejanović Šagadin* nudi deset saveta za bolje motivisanje deteta za učenje. Za sajt *Dete plus*, tekst je pripremila naša saradnica, *Violeta Drašković*.

Dete u uzrastu od tri do četiri godine je pravi mali sunder, uvek spremno za nova znanja i iskustava. Možda vam je poznata žalopojka nekih roditelja: "Nikako da prestane da pita *zašto*, *kako*, a svaki odgovor nosi još pet pitanja sa sobom." A tek kad se pojave i ona neugodna pitanja, na koja nemaju odgovor ili zalaze u domen intime, roditelji se preznojavaju, izbegavaju ili prekidaju dete u nadi da će tome doći kraj.

Nažalost, čini se da kraj ispitivanju dođe tek kad krenu u školu. Iznenađuje i rastužuje činjenica da se tokom školovanja većina tih malih sundera punih

pitanja i interesa za sve, pretvori u mrzitelje učenja, kojima je škola, učenje, domaći, a posebno čitanje - teret i muka.

Deca ne postanu nezainteresovana i lenja sama od sebe. Oni to nauče. **Čest problem je što su ocene postale same sebi cilj i to cilj koji nije detetov, već roditeljski, tako da dete nema osećaj da uči zbog sebe i postiže nešto za sebe, već da je to nešto što odraduje za roditelje.** Često svu odgovornost za učenje i školski uspeh roditelji, posebno tokom osnovne škole, preuzmu na sebe, tako da dete sve manje brine i razmišlja o tome, poučeno iskustvom - da to zapravo i nije njegova/njena briga i da će roditelji to odraditi. Tako deca propuste da usvoje radne navike i preuzmu brigu o školi - što obično dođe na naplatu pri prelasku u srednju školu. Evo nekoliko korisnih saveta.

1. ŠKOLA I UČENJE SU DETETOVA ODGOVORNOST

Roditelji bi trebalo postupno, u skladu s uzrastom deteta, prepuštati odgovornost za školu detetu. To znači da dete počne samo da sprema torbu za školu, brine o domaćem zadatku, uzima knjige za lektiru iz biblioteke, navija sebi alarm za buđenje i samo ustaje na vreme. Naravno, to sve neće raditi prvak, ali već tokom prvog razreda bi većina dece mogla preuzeti neku od tih obaveza. **Važno je da roditelj ima na umu da dete ide u školu zbog sebe i da se taj stav oseća u razgovorima koji se vode s njim.** Iz takvog odnosa proizlazi način komunikacije i razgovora koji detetu ne ubija volju za učenjem već deluje motivaciono.

2. SLUŠANJE UMEMSTO PRIGOVARANJA I STALNIH SAVETA

Vrlo česta, iako dobronamerna, greška roditelja je konstantno ispravljanje, prigovaranje detetu i deljenje saveta na svakom koraku. To ometa komunikaciju na svim poljima, deca se uče da ne mogu sama rešiti problem, da to za njega/nju čine mama i tata i da je najbolje ako samo poslušaju što im je rečeno. Starija deca često shvate da ne moraju ni poslušati već samo čuti i praviti se da slušaju. Vrlo često takav odnos razvija pasivan otpor kod dece, tako da ćete čuti da kažu "Da, da, razumeo sam" pre nego i završite rečenicu ili da odsutno klimaju glavom gledajući u televizor. U tinejdžerskom, dobu taj pasivni otpor često preraste u aktivni, pa svađe i odbijanje poslušnosti postanu svakodnevice. Čak i deca koja se ne opiru nauče da probleme rešavaju roditelji, pa smanje svoj trud. Tako u školi ne pokušavaju da shvate gradivo, očekujući da će im to posle objašnjavati

roditelji, puštaju da im se skupljaju loše ocene - skrivajući ih da ne bi bilo prigovaranja, prave se da razumeju i ono što ne razumeju da ne bi bilo kritikovanja i savetovanja. Slušanje deteta pretpostavlja da ne prilazimo tražeći kvar koji treba otkloniti, već sa istinskim interesom, dajući detetu priliku da ispriča šta mu je bitno, a s ciljem da čujemo kako se dete oseća, šta ono želi i kako mu možemo pomoći da samo reši problem. Vrlo je važno pitati dete šta želi od nas, kakvu pomoć očekuje, pa proceniti koji deo ono može samo, a gde zaista mi moramo uskočiti. **Cilj roditeljstva uopšteno je osposobiti dete da postane samostalna odrasla osoba, a deo toga je i samostalnost u školi, kako po pitanju učenja i brige za svoj uspeh, tako i po pitanju odnosa s vršnjacima i učiteljima.**

3. PODRŽAVATI, OHRABRIVATI, POŠTOVATI

Važno je ne razviti, ili barem na vreme zameniti loše navike kritikovanja, prigovaranja, pretnji i potkupljivanja deteta. Umesto toga **dete je potrebno podržavati, ohrabrivati, poštovati i verovati u njegove sposobnosti da će savladati probleme i uspeti u onom što želi.** To bi značilo izbaciti u svom ponašanju izjave kao što su: "Kako ti se to moglo dogoditi?", "Ne budi glupa!", "Opet ti nemaš domaći?", "Kako to ne razumeš!? Uključi malo mozak", "Ma ti si lenčuga!", "Ako tako nastaviš, bićeš samo đubretar kad odrasteš" i slične koje detetu ruše samopoštovanje i samopouzdanje, pa demotivišu za bilo kakve dalje pokušaje.

Više razumevanja u razgovoru, tolerancija za greške, usmerenost na dete, a ne na svoja osećanja - važni su za detetovu motivaciju za dalji rad. Detetu je za savladavanje novog potrebna podrška, ohrabrenje i poverenje da ono to može. Pri tome je bitno da ta podrška nije samo na rečima i nije isprazna. Nije dovoljno samo reći detetu "Možeš ti to, verujem ja u tebe", posebno ne onda kad je dete frustrirano jer mu nešto ne ide, u takvim je situacijama osim podrške potrebno poslušati u čemu je problem, i zajedno s detetom potražiti moguća rešenja. Vešti roditelji i vešti učitelji, uvek paze da je pri tome pomoć taman dovoljna, čim dete dođe nadomak toga da može samo - treba ga pustiti, tako da oseti malo prepreke i užitek savladavanja iste, nakon toga glasno primetiti da je uspelo, da je "ukapiralo" kako treba, podržati i pojačati taj trenutak.

Često se pomoć sastoji samo u tome da saslušamo dečiju jadikovku, pitamo kako se oseća i što bi mu moglo pomoći, pa na kraju pustimo da se dalje "pati" sa svojim gradivom - jer je to sve što dete hoće od nas.

Neka deca zaista ne vole određeno gradivo, npr. matematiku ili učenje godina dok pamte gradivo istorije - i treba im da se požale. Tu uskakati kao glas savesti koji govori "Moraš!", "To ti je zadatak i gotovo!" - ne pomaže, čak odmaže na način da se dete počne opirati i roditelju koji to govori, a i pojačava otpor prema učenju "dosadnog" gradiva. Detetu će pomoći roditelj koji ga razume, koji mu pokaže da zna kako mu je to teško, koji pokaže da ne zna kako bi mu pomogao, koji ponudi pomoć, ali je ne nameće. Često dete koje oseti saosećanje i prihvatanje od strane roditelja preuzima odgovornost nakon što se izjada ili kratkoročno odustane od zadatka, onda se vraća i nastavlja sa radom. Iskreni komentari roditelja tipa: "A da ti to ne uradiš, što bi onda bilo? Ako nije strašno, pusti to.", ili "Joj, to mora da je teško i ja sam mrzela da učim napamet." često dovode do toga da dete samo shvati da mora to uraditi i da se vrati poslu s više elana.

4. REALNOST NASUPROT PERFEKCIONIZMA

Deca koja imaju utisak da nikad nije dovoljno dobro, da je četvorka loša ocena i "Zašto nisi dobila 5, tako ti je malo falilo?" završe ili kao perfekcionista ili potpuno demotivisani za učenje i rad - jer "ionako neće biti dovoljno dobro". Iako su perfekcionista često uspešni u školi, to nije dobar izbor, jer ni s jednim svojim uspehom nisu zadovoljni - nikad nije savršeno, a perfekcionizam je karakteristika koja često vodi u kasnijem životu prema depresiji .

5. POMOĆ JE KAD DETETU DAMO ALATE DA MOŽE POMOĆI SAMO SEBI

Dete treba naučiti kako da rešava probleme, kako da analizira, kako da izvlači zaključke, što traži više vremena od jednostavnog davanja gotovih rešenja. No, to je način kako će dete naučiti da samo rešava svoje zadatke i naučiti kako temeljno učiti. Ono će naučiti da je učenje proces u kome može osetiti interes, znatiželju, užitek otkrivanja nepoznatog i uspeh. Sve to, dete gubi ako mu se serviraju gotova rešenja. Uspeh više nije detetov, već roditeljski, a detetu samo ostaje frustracija i osećaj nekompetentnosti. Sve to što radi gubi smisao i ulazi u kategoriju dosadnih poslova koje ne voli i ne razume. Pri pomaganju detetu važno je da roditelj zna za koga to radi. Često takva pomoć svede na roditeljsku demonstraciju znanja ili čak na dvoboj znanja između dva roditelja - ko je u pravu i čiji način rešavanja je ispravan. Tada se dete oseća isključeno i izbegavaće da traži pomoć u sledećoj situaciji kada mu bude potrebna. Mnogo je kvalitetnije kad roditelj pristupi detetu kao partneru u rešavanju problema, postavlja pitanja koja detetu mogu pomoći da nađe rešenje, nudi puteve koje dete može istražiti, ukazuje na značajne tačke u kojima dete može uvideti gde se krije rešenje ili greška koja mu se potkrala.

6. PRIMER VREDI VIŠE NEGO REČI

Deca koja vole učiti obično žive u domovima u kojima se znanje ceni, u kojima roditelji dopuštaju pitanja, različita mišljenja i intelektualne rasprave. Takvi roditelji vole kad dete traži odgovore, traži objašnjenja, daje svoje, drugačije mišljenje. Oni znaju razlikovati raspravu od svađe i cene dobar argument bilo da su ga sami smislili ili da je stigao od deteta. Oni s decom rado obilaze muzeje, galerije, zoološki i botanički vrt i druga mesta na kojima se mogu saznati nove stvari. Deca rastu uz intelektualno stimulativnu okolinu, i roditelje koji čitaju, prisustvuju okupljanjima odraslih na kojima slušaju zanimljive rasprave i na kojima sami mogu izneti svoje stavove i biti ozbiljno saslušani.

7. POMOZITE DETETU DA STEKNE ZDRAVE RADNE NAVIKE

Sa radnim navikama se niko nije rodio. Kao što svi bez muke ili razmišljanja ujutro operemo zube i umijemo se, tako je moguće steći i radne navike koje čine obavljanje poslova lakšim, bez muke. Najvažnije je, kako samo ime kaže, steći naviku.- a to pretpostavlja ponavljanje u isto vreme na

istom mestu. Detetu treba pomoći da ustali svoje vreme za učenje, trebalo bi da ima mesto za učenje, da usvoji ritam rada s više kratkih pauza, te da se nagrađuje nakon obavljenog posla – izlaskom s prijateljima, igranjem video igrice, ili zabavom s roditeljima. Navika ponavljanja nakon škole i svakodnevnog učenja po malo pomaže da dete ostane uspešno u školi i kada gradivo postane teže i obimnije, a ispitivanje u školi ređe.

8. PODSTIČITE UČENJE S RAZUMEVANJEM

Učenje napamet čini učenje bilo kakvog gradiva nalik učenju napamet telefonskog imenika – dosadnim, teškim i besmislenim. Podstičite dete da postavlja pitanja zašto je to tako, kako je do

toga došlo i da nađe smisao u onom što uči. Treba im pomoći da nađu korisnost onog što uče, kakve to ima veze sa drugim već naučenim gradivom, a kakve veze ima sa svakodnevnim iskustvom. To, naravno, podrazumeva da oni nađu veze, a da je roditelj samo neko ko to pomaže, pogura kad zapne i opet pusti da samostalno idu dalje. Učenje ne sme biti ograničeno samo na školu ili domaći, učenje je kontinuirano deo našeg života. Svet oko nas je pun prilika za učenje, a ako ih koristimo zajedno sa svojom decom, nudimo deci da su u tome aktivni, njihova znatiželja i zaključivanje će ostati budni.

9. IZBEGNITE PRIVLAČENJE PAŽNJE POMOĆU OCENA

Važno je da deca redovno uživaju u društvu i pažnji roditelja. Zbog prezaposlenosti, pritiska drugih obveza, ali i utiska da su deca već velika i da mogu sama, roditelji često nemaju naviku druženja sa svojim detetom. Dete može mnogo toga samo, ali mu opet nedostaje pažnja roditelja pa, kad dobije lošu ocenu, oseti mnogo roditeljske pažnje bilo da je ona pozitivna (u smislu brige i pomoći) ili negativna (u smislu kritikovanja, prigovaranja i teranja da pojačano radi, pa i kontrolisanja). Ako detetu nedostaje pažnja ono počinje nesvesno tražiti pažnju kroz češće dobijanje loših ocena. Kod dece je pravilo “Bolje i negativna pažnja nego nikakva.” i iz toga proizlaze mnoge loše navike. Neki roditelji dobro uče s detetom, kvalitetno pomažu i podstiču dete na rad, ali dete opet ne radi ništa ako roditelj ne sedi kraj njega/nje. To su često dečaci - tinejdžeri kojima, kad je problem, pomažu u savladavanju matematike i fizike njihovi, inače prezaposleni roditelji. S obzirom na to da im nedostaju najbliži, svađe su sve češće. Prvo pravilo bi bilo – održati zajedničke aktivnosti s detetom sve dok dete pristaje na njih, imati nešto ustaljeno i to vreme koristiti samo za zajedničko druženje, nipošto za kritike ili ispitivanja.

10. NIJE ŠKOLA SVE U ŽIVOTU

Česta greška roditelja je da školi daju prevelik značaj. Decu svakodnevno pitaju što je bilo u školi, ali odgovori koje traže su isključivo usmereni na ocene i postignuće. A u školi se događa još mnogo toga, prijatelji, zaljubljanja, odnosi s učiteljima, zanimljivi ili dosadni časovi... Tu su i igrice i događaji s vršnjacima izvan škole. Sve to bi deca rado pričala, ako bi ih roditelj saslušao sa zanimanjem i bez procenjivanja. Ako roditelja samo zanima uspeh, oni misle: “Baš njega briga za mene, samo hoće da zna koje sam ocene dobio.” Za održanje poverenja i kvalitetnog odnosa s detetom važno je ne ispustiti iz vida da oni imaju još života i izvan škole i ocena. Nije uvek tačna roditeljska pretpostavka: “dobre ocene = sve je u redu”. Održati odnos poverenja s detetom, vođenje povremenih i naoko beznačajnih razgovora o igricama ili kasnije muzici i filmovima su put za zadržavanje poverenja koje će pomoći da dete dođe i kad bude bio potreban “ozbiljan” razgovor ili pomoć kad je u problemima. Slušajući te “obične” teme pokazujemo detetu da nam je stalo do njega i ono tako doživljava da je vredno, a da je roditelj zainteresovan za njega/nju, pa će imati poverenja da dođe po pomoć kad bude stvarno važno.